

Plato was de eerste die een onderscheid maakte tussen lichaam en geest. Eeuwig jammer, vindt kunstenaar Kinke Kooi. „Lichaam en geest zijn in duel en geen vrienden meer. Maar ik ken juist een sterk verlangen naar eenheid. Dat probeer ik in mijn werk te bereiken.”

Ik haat Plato

'Be Careful She's a Nester' van Kinke Kooi. „Dat rond wordt geassocieerd met troost, aanraken en geraakt zijn.”

Peter Henk Steenhuis

’Op de lagere school leerde ik dat volgens Plato lichaam en geest gescheiden zijn. Voor die tijd geloofden de mensen dat ook een steen gevoel had. Ik herinner me nog goed dat ik toen dacht: ik haat Plato.”

Het gebeurt zelden dat een beeldend kunstenaar zich zo expliciet uitlaat over een filosoof. Kinke Kooi (1961) is zo’n uitzondering. Zij herinnert zich haar afkeer als kind over Plato in een brochure bij een tentoonstelling in De Ketel Factory, het nieuwe museum in Schiedam, dat bij elke tentoonstelling de grens opzoekt tussen beeldende kunst, spiritualiteit en filosofie.

Kooi herinnert zich de kennismaking met Plato nog goed. „Onze lagere school was zo klein dat er drie klassen bij elkaar waren gevoegd. Ik luisterde mee met een lesje dat bedoeld was voor oudere leerlingen. De meester vertelde over Socrates, de grote Griekse filosoof die zelf niets heeft opgeschreven maar wiens gedachtes we kennen uit Plato’s dialogen. Socrates vergeleek het werk van

een filosoof met dat van een vroedvrouw. Zoals de vroedvrouw het kind moet bevrijden, zo moet de wijsgeer wijsheid uit de mens trekken. En dat deed Socrates: door zijn leerlingen te ondervragen, trok hij wijsheid uit hen.”

„Natuurlijk begreep ik toen niet alles, maar in die les werd destijds ook ingegaan op de kern uit het gedach-

Als een vroedvrouw moet de wijsgeer wijsheid bevrijden

tegoed van Plato zelf: de scheiding tussen lichaam en geest, waarbij het lichaam (en de materie) als stoorzender werd opgevat om de zuivere en ware werkelijkheid van de ideeën te leren kennen. Dat was nieuw in de Griekse Oudheid, voor die tijd geloofden mensen dat stenen ook gevoel hadden en dat er met het hart wordt gedacht; nu wordt gevoel iets exclusiefs voor mensen. Blijheid,

angst, bezorgdheid, geborgenheid – het zit allemaal in onze geest. En het belangrijkste in het leven was de ontwikkeling van dat geestelijk leven, met als hoogtepunt het schouwen van de ultieme werkelijkheid. Zo ongeveer moet de meester het gebracht hebben, want op dat moment dacht ik: ik houd van Socrates maar ik haat Plato.”

Later, toen Kinke Kooi al tekende, heeft ze zich vaak afgevraagd waar die intuïtieve afkeer van Plato vandaan kwam. Ik kom uit een ongelovig Fries gezin, mijn ouders waren niet kerkelijk, mijn grootouders ook niet. Ik heb nooit geloofd dat een steen gevoel zou kunnen hebben. Maar ik kende wel heel sterk het verlangen naar eenheid. En die eenheid probeer ik in mijn werk te bereiken.”

„Plato’s gedachtegoed druist niet alleen dwars tegen die eenheid in, hij brengt ook een duidelijke hiërarchie aan: de geest is goed, het lichaam minderwaardig. Als kind moet ik toen gedacht hebben: die afstandelijkheid staat mij tegen, lichaam en geest zijn in duel en geen vrienden meer. Die scheiding is in de

christelijke cultuur duizenden jaren lang gehandhaafd, en verder doorgevoerd. Gaandeweg de geschiedenis zie je dat het lichamelijke, het materiële (materie = mater = moeder) werd geassocieerd met onzuiverheid, de duivel én met de vrouw. Daarmee kwam de vrouw, en met haar de voortplanting en de erotiek in kwaad daglicht te staan. Je kan dat geloof in het 'absolute zuivere' vergelijken met het geloof in hygiëne. Maar tegenwoordig weten we dat teveel hygiëne leidt tot het disfunctioneren van het auto-immuunsysteem.”

In haar kunst benadrukt Kooi het lichamelijke, door de ronde vormen die sinds de jaren tachtig haar werk beheersen. In 'Be Careful She's a Nester' ('Pas op, zij wil een nestje met je bouwen') duiken die rondingen op allerlei manieren op. Dit beeld is een soort berg, opgebouwd uit ronde vormen: bollen, balletjes, eitjes, zaadjes, en holletjes waarvan sommige huiselijk zijn gemaakt. De vruchtbaarheid blijkt ook uit de bomen die uit de berg lijken te groeien.

„Toen ik besloot om alleen nog maar met ronde vormen te werken

vond ik dat eng. Dat gevoel verbaasde me. Kennelijk omdat ik ergens wist dat rond wordt geassocieerd met troost, aanraken en geraakt zijn, dus ook met emoties. In die tijd werden bijvoorbeeld de ronde beelden van Louise Bourgeois ook wel 'baarmoederkunst' genoemd. Het heeft dus met vruchtbaarheid te maken: maar waarom is dat eng?”

'Het heeft met vruchtbaarheid te maken, is dat eng?'

Tegenover al dat ronde in 'Be Careful She's a Nester', stelt Kooi een klein tegenwicht. Op de achtergrond, net achter de bollen met haar, waarin door de haardracht wel hoofden zijn te zien, is een klein, gemetseld muurtje te herkennen. „Dat rechte muurtje gaat over het opbouwen, het stedelijke, het onderscheid en het individu. Dat muurtje staat vooral symbool voor het historisch

gegroeide maatschappelijke idee dat de constructie essentieel is. Dat hoor je ook terug in de taal: 'Laten we constructief denken'. Een architect wil een nieuw gebouw meestal gefotografeerd zien als het nog leeg is. Met de inrichting ervan, met de decoratie wordt het tuttig. Maar mijn aandacht gaat juist altijd uit naar de inrichting en de aankleding: ik wil het zacht en gezellig maken, zoals bij de grotjes in de berg. In de beroemde beeldspraak van Plato wordt de grot voorgesteld als een gevangenis: hij wil eruit en afstand en overzicht hebben. Bij mij staat de grot voor intimiteit en bescherming.”

„Mijn werk gaat niet over de strijd tussen hoog en laag. Ik ben op zoek naar gelijkwaardigheid. Aan de ene kant wil ik hoog en zuiver zijn en on-aantastbaar; aan de andere kant wil ik me wijden aan mijn gezin en gelukkig zijn en opgaan in het grote geheel. Ik wil hoog en laag tegelijk zijn.”

'Be Careful She's a Nester' is te zien t/m 21 maart in De KetelFactory, Schiedam. Open vrijdag - zondag, 13-17u en op afspraak. Tel. 010-4738123.